

СТАН СВІТОВОЇ МАРИКУЛЬТУРИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

А. В. Медведчук

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності «Водні біоресурси та аквакультура», навчально-науковий інститут агроекології та землеустрою Науковий керівник – к.вет.н., доцент Т. В. Полтавченко

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Стаття присвячена дослідженню інформації та характеристик марикультури різних країн світу та України.

Ключові слова: марикультура, продукція, виробництво.

The article is devoted to the study of information and characteristics of mariculture in different countries of the world and Ukraine.

Keywords: mariculture, products, production.

Сьогодні зростання виробництва морепродуктів досягається завдяки вдосконаленню нових методів штучного розмноження, розширенню масштабів та вирощуванню гідробіонтів у контрольованих умовах, що називається аквакультурою. Аквакультура має два напрями: прісноводну та морську, причому остання отримала назву – марикультура.

Марикультура (морська аквакультура) – промислове розведення та вирощування морських водних живих ресурсів (риб, безхребетних, водних рослин) на відкритих ділянках океану, у прилежних йому територіях, резервуарах, ставках, що заповненні морською водою [1].

В усьому світі ця галузь приносить чималі прибутки, динамічно розвивається та забезпечує населення продуктами харчування. Розвиток марикультури дозволяє підвищити обсяги вирощування риби, керувати процесами підвищення загальної продуктивності екосистем, зберігати і розширювати їх біологічне різноманіття.

Метою наших досліджень було вивчити та узагальнити інформацію про стан марикультури світу та перспективи її розвитку в Україні.

У зв'язку із зростанням чисельності населення зріс попит на рибний білок. Також зміни клімату ставлять під загрозу збереження біорізноманіття та призводять до зниження рибопродуктивності в природних умовах. Всі ці чинники привели до виникнення виробництв вирощування об'єктів аквакультури в штучних умовах. Світова марикультура – це термін, який описує галузь господарства, що спрямоване на вирощування морських організмів в контрольованих умовах. Ця галузь має значний потенціал для вирішення проблем забезпечення харчовою продукцією в умовах зростання світового населення, адже вирощування об'єктів марикультури може бути відносно ефективним і екологічно стійким методом отримання білка та інших поживних речовин, а також дозволяє створенню робочих місць та забезпечує збалансоване використання морських ресурсів.

Світова марикультура розвивається на всіх континентах, де є доступ до моря, і включає в себе вирощування водоростей, мідій, устриць, креветок та інших морських об'єктів.

Аналіз останніх досліджень. На сьогодні існує велика потреба в забезпеченні населення продуктами харчування, а запаси Світового океану неспроможні забезпечити потреби людства в гідробіонтах, тому це призвело до розвитку марикультури. І велика кількість країн

почали розробляти та успішно реалізовувати національні програми з марикультури. До їх числа входять високорозвинені та фінансово забезпечені країни (Китай, Японія, Норвегія, Великобританія, Іспанія) та країни, що знаходяться на стадії розвитку (Індонезія, В'єтнам) (рисунок).

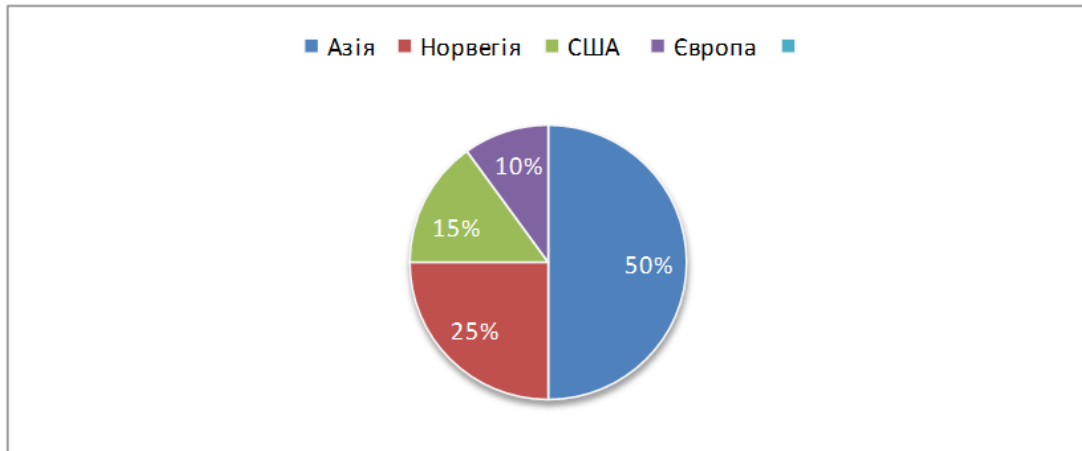

Рисунок. Розподіл світової марикультури (станом на 2021 рік)

Перше місце за обсягом виробництва продуктів марикультури в світі займає Китай, в прибережних акваторіях тропічних і субтропічних морів Тихого й Індійського океанів, які відомі найбільшою продуктивністю і різноманітністю видів. Марикультура в Китаї зосереджена на вирощуванні молюсків, які за способом живлення є фільтраторами, а також водорості. Вирощування риби та ракоподібних складає лише 12% від загального обсягу виробництва. Причина низького показника пояснюється тим, що вони споживають велику кількість білка, якого потребує населення. Китай збільшує свої інвестиції в марикультуру. Крім того, виріс попит на морепродукти з Китаю, тому його вплив на світових рибних ринках істотно зріс. Країна стала головним виробником продуктів марикультури – 2,5 мільйона тонн (станом на 2021 рік).

Морська аквакультура в США зосереджена на комерційному рибальстві та моніторингу загроз знищення видів рослин та тварин в океанах та морях. Їхньою стратегією на сьогодні є збереження навколишнього середовища та відновлювання вимираючих морських видів у аквакультурі. Переважає вирощення двостулкових молюсків (устриці, молюски, мідії). Також присутні лосось та креветки. Відсутність чистих та придатних для марикультури ділянок змушує розташовувати господарства від 3 до 200 миль від берега. Імпорт морепродуктів також досить високий (див. таблицю) [2].

У Європі марикультура в основному спеціалізується на мідіях. Також вирощують дорадо, устриці та сазана. Європа вирощує понад 130 видів марикультури.

Марикультура Норвегії займає перше місце із вирощування лососевих видів риб, що стало можливим завдяки існуючій «порізаній» береговій лінії, так званих «фіордів». Вони захищені від штормів, що дозволяє вести активну господарську діяльність. Також країна постійно вирощує на експорт дорогі делікатеси – сьомгу, форель та осетра. Марикультура цієї країни постійно розширюється.

Туреччина є лідером серед чорноморсько-середземноморських країн за виробництвом марикультури, вона вирощує форель, креветки, особливо креветки ванамей. Також вирощують і мідії, виробництво яких сягає понад 20 тис. тонн (станом на 2021 рік) [4].

Наша держава почала також нарощувати та розвивати аквакультуру. Усі морські акваторії України знаходяться у сприятливих умовах для культивування найбільш дорогих промислових гідробіонтів [4]. Це представники двостулкових молюсків (гребінці, мідії, устриці, анадари), голкошкірих (морські їжаки і голотурії), ракоподібних (краби, раки) і

макролітів. Найбільш популярними та технологічно відпрацьованими є вирощування тихоокеанської мідії, гігантських устриць, морської капусти.

Таблиця

Лідери світової аквакультури з вирощування гідробіонтів

Країни	Морська аквакультура	Прісноводна аквакультура	% в загальній світовій структурі
США, Канада	Двостулкові молюски, гребінці, сталюгоголовий лосось та креветки	Короп, лосось	1,1
Країни Азії, (Китай, Японія)	Мідія, устриця, перли, морські водорості, різноманітна морська риба, кальмари, тріска, камбала, скумбрія	Короп, прісноводна креветка	68,7
Франція, Італія, Іспанія, Чехія та Норвегія	Восьминоги, мідії, устриці, форель, атлантичний лосось, дорадо, сібас, європейський тюрбо	58 видів коропових	15,2
Країни Африки	Ракоподібні, морські водорості, молюски, різноманітна морська риба	-	9,0
Україна	Двостулкові молюски, морські їжаки, голотурії, промислові краби, крабоїди, рак-богомол, макрофіти	2 види коропів та кларієві соми	-

Функціонування морської аквакультури повинно базуватися на основі наукових досягнень в галузях гідробіології, гідрохімії, морської геології та геофізиці та фізичній океанографії. Нині дана галузь вимагає підтримки від держави, також вона потребує інвестицій. Для організації марикультури на Чорноморському узбережжі України, необхідно розробити та затвердити документи на виділення ділянок водних об'єктів і землі під цей вид діяльності. Розвиток марикультури в Україні має сприяти забезпеченню внутрішнього ринку високоцінними морепродуктами, а також забезпечить створення робочих місць, підтримання якості водного середовища і біорізноманіття водойм, також збереження його рекреаційного та рибогосподарського значення [3].

Марикультура є складним напрямком, що вимагає наукових досліджень різних об'єктів і розвитку підприємств. Вона має великі переваги перед виловом у морі, не спричиняє загрозу знищення видів рослин та тварин, задоволення потреб населення, можливість розвивати малий та середній бізнес, а також забезпечує економічний розвиток країн, які мають вихід до моря.

1. Шекк П. В. Основи марикультури : конспект лекцій. Одеський державний екологічний університет, 2010. 162 с.
2. Кухарець С. М., Овдіюк В. М., Овдіюк О. М. Теорія та методологія аквакультурних систем і технологій. *Водні біоресурси та аквакультура*. 2022. Вип. 2(12)/2022. С. 138–149.
3. Концептуальна модель розвитку марикультури. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/6_ukr/70.pdf (дата звернення: 09.03.2024).
4. Державне агентство України з розвитку меліорації рибного господарства та продовольчих програм. URL: https://darg.gov.ua/_morsjka_akvakuljtura_u_sviti_0_0_0_12095_1.html (дата звернення: 09.03.2024).